

Ένα νέο έργο: ΖΑΝ ΑΝΟΥΪΛ

ΤΟ „ΑΓΡΙΜΙ”

Του κ. Κ. ΒΕΛΜΥΡΑ

Ο κύριος Τάρντ, ένα γελοίο άνθρωπάκι, διεφθαρμένο ως τὸ κόκκαλο, ἡ ἀντάξιά του κυρία Τάρντ, ὁ Γκοστά, ἐραστής τῆς κυρίας Τάρντ, τύπος παλληκαρᾶ τῶν καταγωγῶν, μιά ἄλλη γυναικούλα, πορωμένη καὶ ἀσυνείδητη, καὶ — τέλος— ἡ Τερέζα Τάρντ, «Ένα κρίνο, πού ἀνθισε μέσα στό βουρκο», ἀποτελοῦν μιά «κομπανία» πλανωδίων μουσικῶν, πού παίζει σ' Ένα κέντρο δευτέρας τάξεως, σέ κάποια λουτρόπολη τῆς Γαλλίας.

Στὴν ἴδια λουτρόπολη ἔδωσε Ένα κονσέρτο, ὁ διάσημος μουσικοσυνθέτης Φλοράν Φράνς, Ένας ἄνθρωπος ἐξαιρετικός, πού ἡ Μοίρα δέν τοῦ ἀρνήθηκε τίποτα: Σπάνιο ταλέντο, ἀγγελική ψυχὴ, ὡμορφιά, δόξα, πλοῦτη.

Ο Φλοράν ἔτυχε νὰ πάθι στό κέντρο πού ἔπαιζε ἡ Τερέζα, τὴν γνώρισε, τὴν ἀγάπησε, ἀγαπήθηκε ἀπ' αὐτὴν τρελλά καὶ, ἀποφάσισε νὰ τὴν πάρη σπίτι του, κοντὰ στοὺς δικούς του, γιὰ νὰ τὴν παιτρευτῆ.

Όλα αὐτὰ, τὰ πληροφοροῦμεθα μόλις ἀνοίξει ἡ ἀνάληθοφανῆς, ἀδιάρρητα, Ένω: κουσομπολιό πού κάνει τὸ γκαρσόνι τοῦ κέντρου μὲ κάποιον μεθυσμένο πελάτη: Ο Ζάν ἈνουΪλ, μόλο πού εἶνε νέος, ἀκολουθεῖ τόσο πιστὰ τὴν συνταγὴ τῶν πάλῃων βουλευθαρδιστικῶν ἔργων, ὥστε δέν ἔννοει ν' ἀποφύγη οὔτε τίς ἀδυναμίες τῶν: Βιάζεται νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τοὺς ἥρωές του πρὶν δρᾶσουν.

Σ' ἄλη τὴν πρώτη πράξη—τὴ μόνη, πού ἔχει μιά σχετικὴ ἀληθοφάνεια—οἱ ἥρωες τοῦ ἔργου παρουσιάζουν τίς ἀντιδράσεις, πού προκαλεῖ στὸν καθένα τους τὸ γεγονός, πὼς ἡ φτωγὴ καὶ ἄσημη Τερέζα εἶχε τὴν τύχη ν' ἀγαπηθῆ ἀπὸ Έναν «πλούσιο» καὶ πρόκειται ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἀγαπημένο της στό ἀρχοντικό του.

Ο Γκοστά, ἐξαγριώνεται γιὰτὶ θλέπει νὰ ξεφευγῆ ἀπὸ τὰ χέρια του τὸ θῦμα πού «ἔψηνε» τόσα χρόνια. Ἡ φιλενάδα δέν πιστεύει στὸν ἔρωτα τῆς Τερέζας καὶ τὴν συμβουλεύει κυνικά νὰ ἐπωφεληθῆ τὸν λίγο καιρό, πού θὰ ζῆσῃ μὲ τὸν πλούσιο φίλο, νὰ κἀνη κομπόδεμα. Ο πατέρας κ' ἡ μητέρα, κάνουν, ὁ καθένας γιὰ λογαριασμό του ἀπὸ μιά κομπίνα, τὴν προτείνουν στὴν Τερέζα, προσπαθοῦν νὰ τὴν πείσουν νὰ συνεργήσῃ γιὰ νὰ κερδίσουν χρήματα εἰς θάρος τοῦ Φλοράν, κ' ὅταν ἐκεῖνη ἀρνείται μὲ ἀγανάκτηση, συνεταιρίζονται καὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν μέλλοντα γαμπρό τους ἀποζημίωση γιὰτὶ θὰ παιτρευτῆ τὴν κόρη τους.

Ἡ Τερέζα ἀηδιάζει: ὁ βουρκο, πού τὴν τρυγούριζε τόσα χρόνια καὶ τὸν εἶχε συνηθίσει σὲ σημεῖο πού νὰ μὴν τὴν πειράζῃ, τὴν πνίγει, ξαφνικά. Ἐπαναστατεῖ, μαστιγώνει μὲ πικρὰ λόγια τοὺς δικούς της.

Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτό, ὁ συγγραφεὺς ἀρχίζει νὰ «κἀνη φιλολογία» καὶ νὰ παρουσιάσῃ πράγματα ἀνάληθοφανῆ.

(Ἄνω ἀνάληθοφανῆ) κ' ὄχι «ἀπίθανα» ἢ «ἀφύσικα», γιὰτὶ στό θέατρο καὶ τὸ πῶς παράδοξο καὶ τὸ πῶς φανταστικό, γίνεται φυσικό καὶ πιθανό, ὅταν παρουσιάζεται μὲ Τέχνη, ὅταν ὁ συγγραφεὺς ζέρει νὰ τοῦ δώσῃ μὲ τὴ μαγεία τοῦ Θεατρικοῦ Λόγου τὴν ἀληθοφάνεια, πού τοῦ πρέπει. Ο Ζάν ἈνουΪλ δέν ἔκανε καμμιά τέτοια προσπάθεια στό «Ἀγρίμι». Προτίμησε νὰ κἀνη μανέρα, νὰ καταπλήξῃ μὲ ψυχολογικούς ἀκροβατισμούς, νὰ θαμπώσῃ. Δικαίωμα του. Καθῆκον, ὁμῶς, τῆς Κριτικῆς εἶνε νὰ ὑπογραμμίσῃ τίς τέτοιες τάσεις, ὅπου κ' ὅποτε τίς συναντᾶ, νὰ ἐσκεπάζῃ στὸν ἀνύποπτο θεατῆ, τὰ τεχνάσματα συγγραφέων πού ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ θεωροῦνται ἐργάτες τοῦ Θεάτρου κ' ἂντὶ νὰ κτίζουν σκάθουν τὰ θεμέλια γιὰ νὰ γκρεμίσουν).

Ἡ Τερέζα, πού ἀγαπάει τὸν Φλοράν, πού— ἐπειδὴ ἀκριδῶς τὸν ἀγαπάει— δὲ θάπρεπε νὰ βέλη νὰ ταπεινωθῆ στὰ μάτια του, κάνει τ' ἀδύνατα δυνατὰ γιὰ νὰ τὸ πετύχῃ. Φέρεται πιά ὄχι σὰν «κρίνο, πού ἀνθισε μέσα στό βουρκο», ἀλλὰ σὰν Ένα ὑστερικό πλάσμα, γεμάτο κακίες, ἀνακόλουθο, στριφνό.

Ο συγγραφεὺς, γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἥρωίδα του, θάζει στό στόμα της φράσεις, πού θὰ μπορούσαν ν' ἀκουστοῦν, ἴσως, σὲ κανένα «φιλολογικό» καφενεῖο (σὲ μιά συζήτηση μεταξὺ ποιητῶν, πού θέλουν νὰ καταπλήξουν μερικούς ἀμύητους, πού κάθονται στό διπλανὸ τραπέζι) μᾶ, πού ἤγουν παράτονα, ὅταν προφέρονται ἀπὸ τὴν Τερέζα. Προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ πὼς φωνάζει μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ «ἀγνοῦ», τοῦ «ἴσιου» κοριτταίου, Ένα μῖσος γιὰ τὸν ἀγαπημένο της, τὸ «μῖσος τῆς ράτσας» της, τῆς ράτσας τῶν φτωχῶν καὶ τῶν ἀνίκανων, γιὰ τὴ ράτσα τοῦ Φλοράν, τὴ ράτσα τῶν ἱκανῶν καὶ τῶν εὐτυχισμένων. Ἐπιμένει, μάλιστα, πὼς τὸ μῖσος αὐτό, εἶνε φυσικό νὰ μεγαλώσῃ, ὅταν ἡ Τερέζα βρίσκεται στό ἡμερο, τὸ γελαστό, τὸ τόσο θερμό γι' αὐτὴν περιβάλλον τοῦ ἀρχοντικοῦ τοῦ Φλοράν καὶ πὼς ἡ καλωσύνη, ἡ εὐγένεια καὶ ἡ πραότης τοῦ ἀγαπημένου της εἶνε κεντριά, πού τὸ κάνουν νὰ θεριεύῃ.

Ἐτοι θλέπομε τὴν Τερέζα νὰ θάζῃ τὸν πατέρα της νὰ κἀνη προστυχιές, νὰ καλῆ τὴν πορωμένη φιλενάδα της μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ διηγηθῆ μιά ψεύτικη ἱστορία πού θὰ τὴν ἔκανε νὰ ξεπέσῃ στὴν ἐκτίμηση τοῦ ἀγαπημένου της καί, τέλος, ὅταν ὁ ἀγγελικός Φλοράν προσπαθεῖ νὰ τὴν γαληνέψῃ, ὅπως γαληνεύουν τὰ πεισματάρικα παιδιά, μὲ τὸ «καλό», μὲ τὸ χαμόγελο, μὲ τὸ παραμῦθι, ἐκεῖνη ἐξανίσταται τοῦ κατηγο-

Συνέχεια εἰς τὴν 4ην σελίδα

ΤΟ «ΑΓΡΙΜΙ» στο θέατρον 'Ανδρεάδη

(Συνέχεια εκ της 1ης σελίδος)

ρεϊ την καλωσύνη του και δηλώνει πως θα φύγη.

Εδώ, σύμφωνα με την συνταγή, που ανέφερα πάρα πάνω, είναι απαραίτητη μία «μεγάλη σκηνή», μία «ρουκέττα». Ο συγγραφέας μας την δίνει: Βάζει τον Φλοράν να κλαίη τη χαμένη του εύτυχία, την Τερέζα να τον βλέπη πως υποφέρει — τέλος πάντων! — κι' αυτός μία φορά, να χαιρείται γιατί ο αγαπημένος της είναι δυστυχισμένος, να ένθουσιάζεται μάλιστα τόσο, ώστε να το συγχωρή την ως εκείνη τη στιγμή εύτυχία του, το ταλέντο του, τη δόξα του, την καλωσύνη του.

Στην τρίτη πράξη, μ' όλο που η Τερέζα έχει πιά συγχωρήσει τα προτερήματα του αγαπημένου της και στολίζεται νύφη, το «μίσος της ράτσας» λαναζωντανεύει. Και, την ώρα που ο Φλοράν, τρισευτυχισμένος γιατί σε λίγο θα κάνει γυναίκα του την αγαπημένη του, παίζει μία καινούργια σύνθεσή του (τόσο γλυκειά και τόσο παθητική, που ήμερεύει τον έξαγριωμένο Γκοστά και επιδρά ευεργετικά και σ' αυτόν ακόμη τον κύριο Τάρντ), η Τερέζα άσυγκίνητη φεύγει — κατά τη φράση του συγγραφέως: — «φεύγει μικροκαμωμένη, αδιάλλακτη και φωτεινή, για να χτυπή παντού μέσα στον κόσμο».

★

Αυτό είναι το «Άγριμι» του Ζάν 'Ανούιλ, που η παρισινή Κριτική — ακολουθώντας το πατριπαράδοτο γαλλικό σύστημα του «σε χειροκροτώ για να με χειροκροτήσης» — δέχτηκε με έξαλλον ένθουσιασμό.

Κι' όμως το έργο αυτό δεν είχε τύχη μόνο στο Παρίσι. Έχει κι' εδώ:

Μεταφράστηκε από τον κ. Γ. Φτέρη με στοργή. Η μετάφραση είναι στρωτή, καλοδουλεμένη. Υπάρχουν φράσεις στο γαλλικό κείμενο, που ήχουν άγοραια. Στη μετάφραση χωρίς να χάσουν τίποτα από τη δριμύτητά τους δεν «σκοκάρουν».

Η μεγαλειότερη, όμως, τύχη του «Άγριμιου», είναι το ότι έπεσε στα χέρια της κ. Κατερίνας 'Ανδρεάδη, που πέτυχε να προσθέσει ε-

ναν ακόμα θρίαμβο στο ενεργητικό της, παίζοντας τον «αγάριστο» ρόλο της Τερέζας με τόσο τέχνη, με τόσο συγκίνηση, ώστε — φαίνεται άπιστευτο κι' όμως είναι αλήθεια — να κατορθώσει να δικαιολογήση τον άλλοπρόσαλλο χαρακτήρα του «έγκεφαλικού» κατασκευάσματος του Ζάν 'Ανούιλ. Στο φινάλε της πρώτης πράξεως, βρήκε τόνους άγριους, διαπεραστικούς, που τρεκίζαν και τριθελίζαν. Στη «μεγάλη σκηνή» της δευτέρας πράξεως είχε τόσο φώς στα κλαμένα μάτια της και στο πικρά συσπασμένο στόμα της ένα χαμόγελο τόσο άγγελικό, που το κουνόν ξέσπασε σε θερμά και παρατεταμένα χειροκροτήματα, χαλαλίζοντας την «φιλολογία» του συγγραφέως.

Κι' είχε απόλυτα δίκη.

Η τύχη του «Άγριμιου» συνεχίζεται. 'Ανέθηκε καλομελετημένο, όπως όλα τα έργα, που παρουσιάζει η κ. 'Ανδρεάδη και παίχτηκε από όλον τον θίασο άψογα:

Ο κ. 'Αποστολίδης, πρώτος, ευγενικός, συγκρατημένος στη θλίψη του, ήταν αληθινός «πρίγκηπας του παραμυθιού» όπως τον θέλει ο ρόλος του. Ο κ. Δαμασιώτης χαρακτήρισε με κέφι το γελοίο άνθρωπάκι και η κ. Μηλιάδη υπογράμμισε με φαντασία την κυρία Τάρντ. Ο κ. Μορίδης κατώρθωσε να γίνη αντιπαθητικός, η κ. Λώρη έδωσε την πορωμένη γυναίκα πολύ καλά. Ο κ. Ζωγράφος βρήκε τον τρόπο να χρωμάτιση τον μόλις σκιτσαρισμένο ρόλο του.

Η κ. Χριστίνα Καλογερίκου και η κ. Λέλα 'Ησαία, που οι ρόλοι τους είναι «βαριαταιόνες» πάνω στο ίδιο μοτίβο, πέτυχαν ν' αποδώσουν τη συγγένεια αυτή και να τονίσουν συγχρόνως τις έξωτερικές διαφορές των χαρακτήρων τους.

Οι υπόλοιποι επεισοδιακοί ρόλοι παίχθηκαν ξεαίρετα από τις δίδες Θ. Καλλιγιά, Σ. 'Ιατρίδου και τους κ.κ. Κώσταν Οικονομίδην, Γιολάσην και Ντίων.

★

Και, η αδιόρθωτη γκρίνια της κριτικής: Το σκηνικό του άρχοντικού μπορούσε νάγε περισσότερο τοπικό χρώμα. Ο φωτισμός του φονταλέτου — κήπου στην τρίτη πράξη είναι πολύ έντονος για δειλινό.

ΚΩΣΤΗΣ ΒΕΛΜΥΡΑΣ